

ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΞΑΡΙΑ

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 49

Ἄριστον ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης πρὸς τὸν ἄνδρα ἐξισώσεως τῆς γυναικὸς εἰς τὰ δικαστήρια καὶ τὰ σφαγεῖα ὑπῆρξεν ἡ καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσότης. Αἱ θύραι τοῦ γυναικωνίτου, τὰς ὁποίας ἔθραυσεν ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ ὁ ἐκπνέων ἐθνισμὸς πρὸς συγκομιδὴν θυμάτων, ἀδύνατον ἦτο νὰ κλεισθῶσι καὶ πάλιν· εὐλόγως δὲ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπὲρ τῆς ἰδίας πρὸ πάντων χειραφετήσεως ἤθλησαν αἱ γυναῖκες. Οὐδ' ἦσαν αἱ ἀθλήσεις αὐταὶ περιτταὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, ἀφοῦ εἰς ταύτας πρὸ πάντων καὶ οὐχί, ὡς κοινῶς πιστεύεται, εἰς τὰ διδάγματα τῆς νέας θρησκείας πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἡ ἐπελθούσα ἰσοτιμία. Δύσκολον τῷ ὄντι εἶναι νὰ θεωρηθῶσιν οἱ ἰδρυταὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ὡς ἀβρότεροι, ἢ καὶ δικαιοτέροι τῶν ἀρχαίων πρὸς τὴν γυναῖκα. Ὅπως κατὰ τὸν μωσαϊκόν, οὕτω καὶ κατὰ τὸν καινὸν νόμον πρέπει αὕτη νὰ θεωρῇται ὡς ὑποδεέστερόν τι πλάσμα, οὐχὶ κατ' ἰδίαν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ζυμωθέν, ἀλλ' ἐξαχθέν ἐκ περισσεύσαντος ἀνδρικοῦ ὅσπου, ὡς παράρτημα καὶ κτήμα πολὺ μᾶλλον ἢ ὡς σύντροφος τοῦ ἀνδρός. Πασίγνωστα εἶναι τὰ τοῦ ἁγίου Παύλου: «Οὐκ ἔστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός, καὶ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα... Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ· γυναῖκα διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω οὐδὲ αὐθεντεῖν, ἀλλὰ εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὐα· καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε.»¹ Πιστὴ τῶν ἀποστολικῶν λόγων ἀπήχησις ἦτο τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν πατέρων ἡ γνώμη, καὶ τὰ αὐτὰ μετὰ πάροδον δεκαπέντε αἰώνων ἐδίδασκεν ὁ κατὰ τοὺς Λατίνους τελευταῖος αὐτῶν Βοσούετος. Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου τοῦ ἰσχυριζομένου, ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν παρουσίαν θέλει μεταμρφωθῇ εἰς ἄνδρα πᾶσα γυνή, ἢ τοῦ Ἰουστίνου θεωροῦντος ἐξ ὅλων τῶν ἐλληνικῶν μύθων γελειωδέστατον τὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἥτοι «τὴν ἀπεικόνισιν τῆς φρονήσεως ὑπὸ τὴν μορφὴν γυναικός.»² Ἡ πρὸς τὰ γυναικα περιφρόνησις τῆς Ἐκκλησίας ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἐπεβάλλετο εἰς αὐτὰ νὰ κρύπτωσι τὴν κεφαλὴν των, διὰ τὸν λόγον ὅτι αὕτη δὲν εἶναι ὡς ἡ ἀνδρική «εἰκὼν καὶ ὁμοίωσις Θεοῦ», οὐδ' ἐθεωροῦντο ὡς οἱ ἄνδρες ἀξιοὶ νὰ ἐγγίσωσι «γυμνῇ χειρὶ» τὸν ἄρτον τῆς Εὐχαριστίας, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ δέχωνται τὴν ἁγίαν μερίδα ἐπὶ τεμαχίου ὑφάσματος, ἐπίτηδες πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μι-

άνσεως ἐπινοηθέντος¹. Κατὰ τοῦτο δὲ μόνον, τὸ ὅλως ἄσχετον πρὸς τὸ δόγμα, φαίνεται συντελέσας εἰς ἀνύψωσιν τῆς γυναικὸς ὁ χριστιανισμὸς ὅτι, ἀντὶ τῆς συνέσεως, τῆς ἀνδρείας, τῆς ὁξυτήτος τοῦ πνεύματος, τοῦ ὕψους τῆς φαντασίας καὶ τῶν ἄλλων ἀνδροπρεπῶν ἀρετῶν, τὰς ὁποίας ἐτίμων οἱ ἀρχαῖοι, ἐτίμησεν ἐκεῖνος τὸ ἔλεος, τὴν ἀγάπην, τὴν πραότητα, τὴν εὐκολον πίστιν, τὴν ἑλλειψιν προνοίας περὶ τῆς ἐπιούσης, τὴν πενίαν τοῦ πνεύματος καὶ τὸν πλοῦτον τῆς καρδίας, τὰ μόνα δηλ. προσόντα κατὰ, τὰ ὅποια ἐξισοῦται πρὸς τὸν ἄνδρα ἢ καὶ πλεονεκτεῖ αὐτοῦ ἡ γυνή, ἀνοίξας οὕτω εἰς αὐτὴν τὸ μόνον στάδιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἡδύνατο νὰ διαπρέψῃ. Ὅπως δὴποτε, ἡ πρὸς πᾶν ἄλλο ἔργον μικροῦ λόγου ἀξία συνεργασία αὐτῆς ἀπέβαινε πολὺτιμος καὶ μάλιστα ἀνεκτίμητος, προκειμένου νὰ μαλλαχθῶσι τὰ σκληρὰ σπάγγνα τοῦ ἀρχαίου κόσμου διὰ τῆς θεᾶς μαρτυρίων. Ἡ πρὸς διέγερσιν οἴκτου ὑπεροχὴ καὶ ἐιδικότης τῆς γυναικὸς δὲν φαίνεται δεομένη ἀποδείξεως. Ὀλοκλήρου δὲ ἐκατόμβης ἀρρένων μαρτύρων χρησιμοῦντο ἥτοι ἡ θυσία μιᾶς μόνης χριστιανῆς κόρης, ἢ μάλιστα συνέβαινε νὰ ἦναι ὠραία. Τοιαῦτα δὲ ἐξελέγοντο κατὰ προτίμησιν αἱ ἀθλήτραι τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἀμφιθεάτρου, μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν ἐκ πάσης γωνίας τοῦ ἀπεράντου κράτους πεμπομένων εἰς τὴν πρωτεύουσάν καταδίκων. Οὐδὲ παρδίδοντο αἱ ἐκλεκταὶ αὗται μετὰ τῆς λοιπῆς ἀγέλης εἰς τοὺς λέοντας ἢ τὰς φλόγας, ἀλλ' ἐπενοοῦντο ὑπὲρ αὐτῶν ἀλλόκοτα καὶ σχεδὸν ἀπίστευτα εἶδη μαρτυρίου. Ἀξίον μνεῖας μεταξὺ τούτων ἦτο τὸ συνιστάμενον εἰς τὴν θανάτωσιν διὰ τῶν βασάνων, τὰ ὅποια ὑπέμενον κατὰ τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς εἰς τὰ τάρταρα οἱ ἁμαρτωλοὶ ὅτε δὲ ἀπεδείχθη καὶ ὡς ἐνδεὴς ὑπὸ τοιαύτῃ ἐποψίᾳ τῶν Ἑλλήνων ἡ φαντασία, κατέφυγον οἱ τελετάρχαι εἰς τὴν πολὺ πλουσιωτέραν ἀνατολικήν, προσκαλέσαντες μάλιστα εἰδικούς ἐξ Αἰγύπτου καὶ Νουβίας δημίους πρὸς ἀκριβεστέραν ἐμφύχωσιν τῶν βασανιστικῶν εἰκόνων, αἵτινες κοσμοῦσι τοὺς τοίχους τῶν υπογείων συρίγγων τῆς Μέμφιδος καὶ τῶν Θηβῶν². Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς ἐχρησιμοποιοῦντο πρὸς κορεσμὸν τῆς βασανιστικῆς μανίας. Ἐκ τῶν καλλιτεχνημάτων τούτων ἐθαυμάζετο πρὸ πάντων τὸ παριστάνον τὴν Δίρκην ῥόδιον μάρμαρον, τὸ γνωστότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Φαρνεσίου ταύρου. Ἡ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ὑπαγορευθεῖσα ψυχαγωγία ἦτο ἡ πρόσδεσις γυμνῆς γυναικὸς εἰς τὰ κέρατα ἢ τὴν οὐρὰν μανιώδους ταύρου, παρασύροντος, καταπατούντος καὶ σπαράσσοντος αὐτὴν ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ, ὅπως τὴν μυθολογούμενην Δίρκην εἰς τὰς ὑ-

¹ Πρὸς Κορινθ. Α', ια'. 8-9.

² August. de Civit. Dei, IB', ιξ', καὶ Ἰουστίν. Ἀπολόγ. Α'.

¹ Βλ. Δουκακίου Γ' λω σ σ α ρ. εἰς λέξιν Domini-calis.

² Βλ. Σουετόνιον εἰς 6. Γάϊου 57.

πωρείας τοῦ Κιθαιρώνο¹. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐπινοήματος ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε ἐφ' ἱκανὸν χρόνον μόνον Δίρκας ἐζήτουν οἱ θαμῶνες τοῦ θεάτρου. Ἡ δημοτικότητα αὐτῶν ἐπεσκίασε καὶ τὴν τοῦ Ἀδωνιδος, ἥτοι τὴν παράθεσιν καλοῦ τινος² νεανίσκου εἰς πεινχάλους, ἀγριοχοίρους, καὶ αὐτὴν τὴν παράστασιν τοῦ Μαίνου³ οὐ⁴ Ἡρακλέους, τὴν συνισταμένην εἰς τὴν ἐνδυσιν ἀθλητικοῦ τὸ σῶμα καταδίκου δι' ὑποκαμίτου βυθισθέντος εἰς πίσσαν, ἥτις ἀναπτομένη ἠνάγκαζε τὸν δυστυχῆ νὰ μιμηθῇ τὰς κινήσεις τοῦ ἀρχαίου ἥρωος, σπαράσσοντος τὰς σάρκας του, ὅπως ἀποσπάσῃ τὸν ὀδυνηρὸν τοῦ Νέσσου χιτῶνα.² Πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἐξαιρετικῆς ταύτης πρὸς τὰς Δίρκας εὐνοίας τοῦ πλήθους ἐδέησε νὰ πολλαπλασιασθῶσι τῶν γυναικῶν αἱ καταδίκαι καὶ κατὰ προτίμησιν τῶν ὠραιότερων. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐπῆλθεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν τὸ ἀποτρόπαιον τοῦ θέματος ὑπερέβη καὶ αὐτῶν τῶν θεατῶν τὴν θηριωδίαν. Οἱ πρὶν θανατούμενοι ἐπὶ τῆς κονίστρας ἦσαν ἢ μικρὰς συμπαθείας ἄξιοι κακοῦργοι ἢ ἐξ ἐπαγγέλματος μονομάχοι, εἰς τοὺς ὁποίους παρίσταντο τοὺς ἀπαιτούμενους ὅπλα πρὸς ἄμυναν κατὰ τῶν ἀντιπάλων καὶ τῶν θηρίων. Ἡ ἀντικατάστασις τούτων δι' ἀθῶων ἀποθηνησκόντων ὑπὲρ τῆς πίστεως αὐτῶν καὶ μάλιστα γυναικῶν, ἠρέθισεν ἐν ἀρχῇ ὡς νέον τι καὶ ἀσύνθητες ἄρτυμα τὴν ὀρεξιν αἰμακτηρῶν θεαμάτων, τὴν δὲ διέγερσιν ταύτην παρέτεινε καὶ ἐκορύφωσεν ἡ ἀπαράμιλλος τέχνη τῶν δημίων. Οὐδ' αὖτις ὅμως ἦτο ἱκανὴ νὰ προλάβῃ τὸν κόρον ἢ νὰ κωλύσῃ ἐπ' ἄπειρον τὴν ἀρύνησιν λειψάνου τινὸς ἀνθρωπίνου οἴκτου, τὸ ὅποιον κατὰ τὸν γνωστὸν στίχον, «κοιμᾶται εἰς τινὰ γωνίαν καὶ τῆς θηριωδестаίας καρδίας». Ἄν ἀπομένουσιν εὐσεβεῖς μῦθοι τῶν τίγρεων καὶ τῶν ἄρκτων αἱ ἡμερόσεις, ἀναντίλεκτον ἄφ' ἐτέρου εἶναι, ὅτι ὁ τρόπος καθ' ὃν ὑπέμενον τὸ μαρτύριον αἱ Δίρκαι, ἡ σεμνότης, τὸ κάλλος, ὁ ἦχος τῆς τελευταίας αὐτῶν δεήσεως, οἱ παλμοὶ τοῦ στήθους ὑπὸ τὸ πάτημα τοῦ ταύρου, ἡ ἔκφρασις, ἣν μετέδιδεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἡ ὀπτασία τοῦ ἀνοικομένου παραδείσου, καὶ αἱ λοιπαὶ ἱστορικαὶ τοῦ θανάτου αὐτῶν περιστάσεις συνεκίνησαν πλειστάκις μέχρι δακρύων τοὺς θεατὰς καὶ πολλὰς προκάλεσαν εἰς Χριστὸν μεταστάσεις. Οὐδ' εἶναι ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν, ὅτι οὐδόλως ἴσχυον νὰ μεταβάλωσιν ἢ νὰ ἐλαττώσωσι τὴν ἐκ τῶν τοιούτων ἀθλήσεων ἐντύπωσιν τῶν πιστῶν αἱ κατὰ τῆς γυναικὸς ὕβρεις, τὰς ὁποίας ἀντέγραψαν ἐκ τοῦ ἐβραϊκοῦ νόμου οἱ συντάκται τῶν κανονικῶν βιβλίων. Τὸ μόνον ἐκ τῶν ὕβρεων τούτων πόρισμα εἶναι, ὅτι ἡ πολυθμνητος τῆς γυναικὸς χειραφέτησις ὀφείλεται οὐχ

εἰς τὸ νέον κήρυγμα, ἀλλ' εἰς τὸ ἀφθόνως χυθὲν ὑπὲρ αὐτοῦ γυναικεῖον αἷμα.

Οὔτε τὰ ἀνωτέρω ὅμως, οὔτε ὅσα ἄλλα ἔτυχε περὶ τοῦ θέματος τούτου ν' ἀναγνώσωμεν, φαίνονται ἡμῖν ἱκανὰ νὰ ἐξηγήσωσι τὴν διακρίνουσαν τὰ ἀρχαῖα συναξάρια ὑπερβολὴν γυναικολατρείας. Εἰς κορύφωσιν ταύτης συνετέλεσε, πιστεύομεν, κατὰ πολὺ ἡ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας καταδίκη τῆς ἡδονῆς ὡς κατηραμένης. Πολλοὶ τῶν σημερινῶν ἀπολογητῶν, ὑποχωροῦντες εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ αἵωνος, ἀγωνίζονται νὰ παραστήσωσι τὴν ἐπικρατοῦσαν περὶ τῆς καταδίκης ταύτης γνώμην ὡς ὑπερβολικὴν καὶ προερχομένην ἐκ συγχύσεως τοῦ ἀσκητισμοῦ πρὸς τὸν χριστιανισμόν, τὸν ἐπιτρέποντα καὶ εὐλογοῦντα τὸν γάμον. Τὸ ἀληθές ὅμως καὶ τὸ ἀκαμφισθητῆτος ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν κειμένων προκύπτειν, ὅτι διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν δὲν ὑπάρχει ἀμμίαι, ἡ δὲ προτεινομένη κῆπος φαρισαϊκῆς διάκρισις μεταξὺ χριστιανοῦ καὶ ἀσκητοῦ εἶναι σύγχρονον εὑρημα, οὐ μόνον ἀυθαίρετον, ἀλλὰ καὶ τελείως ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰ εὐαγγελικὰ παραγγέλματα καὶ τῶν ἱερῶν πατέρων τὴν γνώμην. Ἰδρυταὶ τοῦ ἀσκητικοῦ βίου δὲν ἦσαν, ὡς παρὰ πολλῶν πιστεύεται, ὁ Ἀγ. Ἀντόνιος καὶ οἱ σύγχρονοί αὐτοῦ ἀναχωρηταί, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ πρῶτοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου οἱ ἐξ ἀρχῆς διδάξαντες τὸ: «καλὸν ἀνθρώπῳ μὴ ἅπτεσθαι γυναικός». Καὶ οἱ μὲν ἄγαμοι καὶ χρεῖσταντες ἐποτρύνοντο νὰ μείνωσι τοιοῦτοι, εἰς μόνους δὲ τοὺς ὁμολογοῦντας ἐκυτοῦς ἀνικάνους ἐγκρατείας ἐσυγχωρεῖτο «οὐ κατ' ἐπιταγήν, ἀλλὰ κατὰ συγγνώμην»¹ νὰ νυμφεύονται, καθ' ὃν περίπου τρόπον καὶ εἰς τοὺς νοσοῦντας νὰ κρεωπαγῶσιν. Ἡ χρῆσις ὅμως τῆς τοιαύτης συγγνώμης ἐθεωρεῖτο κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς ἀκμαίας πίστεως ὡς ταπεινώσις, ὑποβιβασμὸς καὶ ἀφιλότιμος παραίτησις ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης παρὰ τὸν θρόνον τοῦ θέσεως, ἣν ἐπιφυλάττει ὁ Κύριος ἐν τῷ παραδείσῳ εἰς ἐκείνους, οἵτινες «μετὰ γυναικὸς οὐκ ἐμολύνησαν· παρθένοι γὰρ εἰσὶ καὶ ἡγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ Θεῷ»². Πιστὴ τῶν ῥητῶν τούτων παράφρασις ἦτο καὶ τῶν θείων πατέρων ἡ διδασκαλία. «Ἡ ἐκκλησία, ἔλεγεν ὁ Ἱερὸς Κυπριανός, δὲν ἐπιβάλλει μὲν καταναγκαστικῶς τὴν ἀγαμίαν, ἀλλὰ συμβουλεύει ὑμᾶς ν' ἀπέχεσθε τοῦ γάμου. Κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Ἰησοῦ πολλὰ εἰσι μὲν αἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται νὰ ἐκλέξητε τὰς καλλιτέρας»³. Γνωστὸς εἶναι ὁ περὶ παρθενίας λόγος ἢ μάλλον ὁ εἰς ταύτην ὕμνος τοῦ Ἀγ. Βασίλειου, ὁ δὲ Ἱερώνυμος, ἐπι-

¹ Εὐσεβ. Εὐαγγελ. Προπαρ. Ε', μ'.

² Μαρτιαλ. Περὶ Θεαμάτων. Ε' καὶ Συστον. εἰς Β' Νέρωνος Υ'. Πρβλ. Τερτουλ. Ἀπολογητ. ΙΕ', θ.

¹ Πρὸς Κορινθ. Α', ζ', 1—6.

² Ἀποκάλυψ. Ἰωαν. ιδ', 4.

³ Κυπριαν. Περὶ Σχημάτων. Παρθέν. ἐν ἐπιλόγῳ.

χειρῶν νὰ δικαιολογήσῃ τὴν κατὰ συγγνώμην ἀνοχήν τοῦ γάμου παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀνέκραζε μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ὁρμῆς: «Ὁ μόνος λόγος, διὰ τὸν ὅποιον ἀνεχόμεθα τὸν γάμον, εἶναι ὅτι δύνανται νὰ γεννηθῶσιν ἐξ αὐτοῦ τέκνα, μέλ- λοντα νὰ τηρήσωσι τὴν παρθενίαν. Ὑβριστὴν ὁ μὲν αὐτῆς θεωροῦμεν πάντα τολμῶντα νὰ τὴν συγκρίνηται πρὸς τὸν γάμον· οὗτος μὲν πληθύνει τοὺς κατοίκους τῆς γῆς, ἡ δὲ παρθενία τοῦ πα- ραδείσου»¹ Εἰς δὲ τοὺς παρατηροῦντας, ὅτι ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τοῦ γάμου καὶ τῆς χειροτέρας αὐτοῦ ἁμαρτίας θὰ ἐξήλειπε τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς οἰκουμένης, ἀπεκρίνετο ἀδι- στάτως ὁ ἱερὸς Αὐγουστίνος: «Καὶ τί ἄλλο ὑπάρχει ἀξιώτερον εὐχῆς παρὰ τὸ τέλος τοῦ κό- σμου καὶ τῆς ταχυτέρας ἐλεύσεως τῆς οὐρανοῦ βασιλείας; Πῶς δὲ λησμονεῖτε ὅτι τὴν ἀγαμίαν συνέστησεν εἰς ὑμᾶς καὶ ὁ ἀπόστολος λέγων, θέλω πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς ἐμαυτόν.²

Οὐδ' ἠδύνατο οἱ ταῦτα συμβουλευόντες νὰ παραπονεθῶσιν ὅτι ἐπιπτεν εἰς ἄγονον γῆν ὁ κα- λὸς σπόρος, ἀφοῦ αὐτοὶ οὗτοι σεμνύνονται ἀνα- γράφοντες, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν κατὰ πολὺ ὑπερέβαιναν ἐν τῇ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ τὰς συ- ζύγους καὶ τὰς μητέρας τῶν ὀρίμων παρθένων ὁ ἀριθμὸς³. Πολὺ ὅμως ἀξιώτερον προσοχῆς τοῦ στατιστικοῦ φαίνεται τὸ ἠθικὸν ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης καταδίκης τῆς σαρκός. Τοῦτο ἦτο, ὡς ἀνωτέρω ἐλέγομεν, ἡ γυναικολατρεία. Ὁ ἀνα- γνώστης τῶν ἀποκρύφων καὶ τῶν ἀρχαίων συ- ναξαρίων ἐκπλήττεται βλέπων ἐν αὐτοῖς τὴν γυναῖκα κατέχουσαν περισσότερον τόπον παρὰ εἰς οἷονδήποτε τῶν νεωτέρων μυθιστορημάτων. Πρὸς μηδένισιν ὅμως παντὸς κακοδοῦλου συμπε- ράσματος ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ, ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο διέκρινε μόνον τὴν περίοδον ἐκείνην, καθ' ἣν ἦτο θερμὸς ὁ ζῆλος καὶ ἀναντιρρήτως ἀγνὰ τὰ ἦθη τῶν πιστῶν. Τὴν ἀρχαίαν τῷ ὄντι χρι- στιανικὴν κοινωνίαν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν, οὐ μόνον κατὰ τὰς ἱστορικὰς μαρτυρίας, ἀλλὰ καὶ τῆς λογικῆς τὰς ὑπαγορεύσεις, ὡς κατ' ἐξαίρεσιν ἀποτελουμένην ἀποκλειστικῶς ἐξ ἐκλεκτῶν, ἀφ' οὗ οὐδὲν ὑπῆρχε τὸ δυνάμενον νὰ ἐλκύσῃ ἐν ὥρᾳ κινδύνου καὶ διωγμοῦ εἰς τὴν νέαν θρησκείαν τοὺς μὴ ὀλοφύχως ἀσπαζομένους τὰς ἀρχὰς αὐτῆς. Τὸ ὄνομα χριστιανὸς δὲν ἐσήμαινε τότε, ὅπως ἔ- πειτα, αἵρεσιν μόνον θρησκευτικὴν, ἀλλὰ καὶ διά- θεσιν ψυχικὴν⁴. Οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ εἴπῃς τι περὶ

χριστιανοῦ ὅτι ἦτο εὐσεβὴς ἢ ἀσεβής, ἐνάρετος ἢ ὑποκριτής, χωρὶς νὰ ὑποπῇ εἰς ἀντίφασιν ἢ πλεονασμόν. Ἡ τοιαύτη διάκρισις ἀπέβη δυνατὴ, μόνον ἀφοῦ θριαμβεύσας καὶ γενόμενος θρησκεία τοῦ κράτους καὶ τοῦ πλήθους περιέλαβε κατ' ἀνάγκην εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ὁ χριστιανισμὸς μετὰ τῆς μειονοφησίας τῶν ἐκ προαιρέσεως χρι- στιανῶν καὶ τοὺς οὐδὲν ἄλλο πλὴν τοῦ ὀνόματος ἔχοντας πρὸς αὐτὴν κοινόν· τοὺς δειλοὺς, τοὺς προσελθόντας ἐκ φόβου τῆς μετὰ τὸν θρίαμβον ἀγρίας τῶν ἐθνικῶν καταδρομῆς· τὸν ἀμετάβλη- τον τὴν φύσιν ὄχλον, τὸν λιθοβολοῦντα τοὺς τε- λευταίους λατρεῦτάς τῶν εἰδώλων, ὅπως τοὺς πρώτους τοῦ Χριστοῦ· τοὺς μὴ δυναμένους ν' ἀπο- μάθωσι τὰς περὶ ὄνου σκιάς συζητήσεις πρώην σοφιστάς· τοὺς ὀρεγομένους συνοίκησιν μετὰ διακονίσσης φιληδόνους, τοὺς αὐλοκόλακας ἀρχιε- ρεῖς, τὰ ῥαδιοῦργα γυναῖκα καὶ ὅσα ἄλλα διάπυρίνης γλώσσης ἐστιγμάτισε καὶ κατηράσθη ὁ πράγματι χρυσόστομος Ἰωάννης.¹ Ταῦτα ὅμως ἐπῆλθον ἱκανῶς βραδύτερον, τῶν δὲ πρώτων αἰώνων τὴν γυναικολατρείαν πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ συνδέ- σωμεν μετὰ πίστεως εἰλικρινοῦς καὶ τηρήσεως ἀπαρχάτου πάσης θείας ἐντολῆς. Οὐδ' ἦτο δυ- νατὸν ὑπὸ ἄλλους ὅρους τὸ αἶσθημα τοῦτο ν' ἀ- ναπτυχθῇ ἢ, τοῦλάχιστον, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν νὰ κορυφωθῇ. Τὴν γλυκύτητα τῷ ὄντι οἰαζήποτε ἀπολαύσεως δύναται νὰ ὑπερτιμήσῃ ὑπερόγκως μόνος ὁ ἄγευστος αὐτῆς· οἱ δὲ ἀκριβεῖς τῶν ἀπο- στολικῶν παργγελημάτων τηρηταὶ οὐδὲν ἄλλο ἐγνώριζον περὶ γυναικός, παρὰ μόνον ὅτι ὁ ῥίπτων βλέμμα ἐπ' αὐτὴν τιμωρεῖται διὰ πυρὸς αἰω- νίου, καὶ πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο νὰ συγκρί- νωσι τὴν ἄγνωστον ἐξ αὐτῆς ἀπόλαυσιν ἐμὴ πρὸς τὸ μέγεθος αὐτὸς ὁ τρόμος εἰς τὴν αὖξιν τοῦ πόθου. Ἄν πάντες ἦσαν τότε εὐσεβεῖς, τοῦτο δὲν ἐκώλυε πολλοὺς αὐτῶν νὰ ἦναι καὶ εἰκοσαε- τεῖς. Ἡ θέσις αὐτῶν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν τῶν συνωθουμένων παρὰ τὴν θύραν παντὸς συμποσιάζοντος Ῥωμαίου ἀθλίων ἐκείνων ἐπαι- τῶν, τῶν ὁποίων οὐ μόνον ἐσπάρασσε τὰ σπλάγ- χνα πείνα πραγματικὴ, ἀλλὰ καὶ ἐφλόγιζον τὴν φαντασίαν τὰ πολυθρύλητα ἐκεῖνα ἐκ γλωσ- σῶν ἀηδόνων διτάλαντα καρυκεύματα, ὧν ἠδύ- ναντο νὰ φαντασθῶσι τὴν γεῦσιν ἀνάλογον τῆς τιμῆς. Πάντες γνωρίζομεν ὅτι οὐδέποτε εἶνε ἡ πραγματικότης ὅσον τὸ ὄνειρον ὠραία, τοῦ δὲ ἀσκητικοῦ βίου προῖον ἦτο τὸ ὄνειρον τῆς γυναι- κός. Ὁ ἀναγινώσκων εἰς τὰ κακότεχνα νεώτερα συναξάρια, τὸν Νέον Παράδεισον ἢ τὴν Καλοκαίριν ἢ ν, τὰς ἀσέμνους ἐκεῖνας καὶ

¹ Ἱερωνυμ. Κατὰ Ἰοβενιαν. Βιβλ. Α'.

² Αὐγουστ. De bono Gonjug. κρ. Θ', 9.

³ Ὁ Ἀγ. Ἡμερόσιος ἀντιτάσσει πλειστάκις τὰς πέντε τῆς Ῥώμης Ἐστιάδας πρὸς τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν Χρι- στιανῶν παρθένων.

⁴ Ἀποδείξεις τούτου εἶναι ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Τερ- τουλλιανοῦ οὐδεὶς Χρ. στιανὸς ἀναγράφεται καταδιωχθεὶς διὰ φόνον, κλοπὴν ἢ ἄλλο κοινὸν ἐγκλήμα.

¹ Εἰς Πρὸς Εὐστόχιαν ἐπιστ. τοῦ Ἱεροῦ Ἱερωνύμου περιγράφοντος τὴν σύγχρονον καὶ οὐχὶ μικροτέραν ἐκ- λυσιν τῶν ἡθῶν παρὰ τοῖς Δουτικοῖς.

μονοτόνους περιγραφὰς πειρασμῶν τῶν ἁγίων ὑπὸ δαιμόνων γυναικομόρφων καὶ τὰς πρὸς φυγάδουσιν τῶν φαντασμάτων τούτων καταφυγὰς καὶ ζηραφαγίαν, μαστιγώσεις, κατακλίσεις ἐπὶ στρωμνῆς ἀκανθῶν ἢ κυλισμοὺς ἐπὶ τῆς χιόνης κλίνει νὰ πιστεῖσῃ ταῦτα καλογηρικὰ μυθάρια. Πολὺ ὅμως διάφορος εἶναι ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἐγκύπτοντος εἰς τὰ γνήσια καὶ σύγχρονα τῆς ψυχικῆς ταύτης καταστάσεως ἀπομνημονεύματα, οὐ μόνον τῶν ἁγιογράφων, ἀλλὰ καὶ τῶν προτεινόντων ταύτην ὡς ἐπιχείρημα κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐθνικῶν συγγραφέων. Κατὰ τὰς ἀψευδεῖς ταύτας μαρτυρίας τὰ βάσανα τῆς τοιαύτης φαντασίας ὑπερδιεγέρσεως ἢ πύρωσεως, ὡς τὴν ὀνομάζει ὁ ἅγιος Παῦλος, ἦσαν τοσοῦτον πραγματικὰ καὶ ἀόφρητα, ὥστε κατέληγον πολλάκις εἰς παραφροσύνην, πολλοὶ δὲ ἦσαν καὶ οἱ πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπ' αὐτῶν ἀποθνήσκοντες ἐξ ἀσιτίας, ἀνοίγοντες τὰς φλέβας των, κρημνίζομενοι ἀπὸ βράχων ἢ ἀσεβούντες κατὰ τῶν εἰδῶλων, ὅπως τύχωσιν ἐνδοξοτέρου θανάτου ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ¹. Ταῦτα ὅμως δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ἄσχετα πρὸς τὴν παροῦσαν μελέτην, πολὺ δὲ ἀξιοτέρα προσοχῆς εἶναι ἡ ἀνακούφισις ἐκείνη καὶ σχετικὴ ἡρεμία, τῆς ὁποίας κατώρθωνον νὰ τύχωσιν οἱ πλεῖστοι διὰ τινος καινοφανοῦς συμβιβασμοῦ τῆς εὐσεβείας μετὰ τοῦ διηνεκοῦς αὐτῶν ὀνείρου. Ἄν τῷ ὄντι ἐπέβαλλεν ἡ Ἐκκλησία οὐ μόνον τὴν ἀγνότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν περιφρόνησιν τοῦ γυναικοῦ, ἐπέτρεπεν ἐν τούτοις τὴν λατρείαν τῆς ἁγίας. Ἡ ἁγιότης ἦτο τὸ μόνον σχῆμα, δι' οὗ ἠδύναντο νὰ περιβάλωσι τὴν ὁπτασίαν αὐτῶν οἱ ἀποστρεφόμενοι καὶ τὴν κατὰ διάνοιαν ἀμαρτίαν, μεταμορφούντες τὸν γυναικόμορφον δαίμονα εἰς στεφανηφόρον παρθένον, πρὸ τῆς ὁποίας ἠδύναντο νὰ γονυπετήσωσιν ἀναμαρτήτως. Καὶ τὴν μὲν πρώτην ὕλην τοῦ συναξαρίου παρῆχον ἄφθονον καὶ ἐκλεκτὴν αἱ τότε πυκναὶ ἀθλήσεις τῶν γυναικῶν, τὰ δὲ ποικίλματα τῆς φαντασίας ὁ πυρετός. Ὁ θέλων νὰ ἐκτιμήσῃ τοῦτον μετὰ δικαιοσύνης δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ, ὅτι ἡ μὲν θρησκεία τῶν ἀρχαίων οὐδὲν ἄλλο ἦτο παρὰ μόνον ἀποθέωσις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τοῦ δὲ χριστιανισμοῦ ἡ οὐσία ἐγκείται πρὸ πάντων εἰς τὴν καταδίκην τῆς φύσεως ταύτης ὡς πονηρᾶς. Ὁ Ἕλληνα καὶ ὁ Ῥωμαῖος ἠδύναντο ν' ἀποβλέπωσι πρὸς τὴν γυναῖκα μετὰ τῆς ψυχικῆς ἐκείνης ἀταραξίας, ἣν γεννᾷ ὁ κόρος καὶ ἡ πείρα, ὑμνοῦντες αὐτήν, ἄνευ περισσεύας ἐνθουσιασμοῦ, ὡς ἀγαθὴν οἰκοδόμοισιν ἢ θελκτικὴν ἐταίραν, ὡς Φρόνην ἢ ὡς Πηνελόπην. Οὐδ' εἶναι κτλ. δυνατὸν νὰ θεωρήσωμεν τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου ὡς προῖόν τῆς λατρείας τοῦ γυναικεῖου κάλλους, ἀλλὰ μόνον

τοῦ ἀνθρωπίνου, ἀφοῦ οὐχ ἦττον αὐτῆς ὠραῖον καὶ ἀνώτερον μάλιστα κατὰ τὴν χάριν εἶναι τὸ πασίγνωστον ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος τοξότου. Πρὸς τοιαῦτα ὅμως αἰσθήματα οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ κοινὸν ὁ χριστιανός, ὁ διδασκόμενος νὰ περιφρονῇ τὸν γάμον, νὰ ταυτίσῃ μετὰ τῆς κολάσεως τὴν ἡδονὴν καὶ ν' ἀγνοῇ καὶ αὐτὸ τῆς γυναικὸς τὸ σχῆμα. Τὴν μὲν κεφαλὴν αὐτῶν, τὴν μὴ πλασθεῖσαν «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ θεοῦ,» ἐπέβάλλετο εἰς τὰς πρώτας χριστιανὰς νὰ κρύπτωσιν ὑπὸ πυκνὸν πέπλον, τὸ δὲ ἀνάστημα μετέβαλεν εἰς ἄμορφον κορμὸν πλατὺς καὶ ποδῆρης ἐκ τριχίνου ὑφάσματος χιτῶν ἢ μᾶλλον σάκκος. Ἡ μόνη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀποκάλυψις γυναικεῖας γυμνότητος ἦτο ἡ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ σπαραγμοῦ ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ, τῆς δὲ ὁπτασίας ἐκείνης τὸ θάμβος συνεδέετο ἀναποσπάστως πρὸς τὴν δόξαν μαρτυρικοῦ θανάτου καὶ τὴν ἀνάβασιν ἁγιασθείσης ψυχῆς εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Τοῦτο ἀρκεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν μεταξὺ τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ χριστιανικοῦ αἰσθήματος διαφορὰν. Εἰς τὸν ὀνομασθέντα πλατωνικὴν ἔρωτα φαίνεται πολὺ μᾶλλον ἀρμόζον τὸ ὄνομα ἀσκητικοῦ. Πρῶτος τῷ ὄντι ὁ ἀσκητὴς ἐφεῦρε τὸν ταυτισμὸν τῆς γυναικὸς μετὰ τῆς ἁγίας, καὶ πρῶτος ἐδιδάξεν ἡμᾶς νὰ συμπλέκωμεν τὴν ἡδυπάθειαν μετ' ὀνείρων ὑπερφυσικῶν, δυνάμενος κατὰ τοῦτο τοῦλάχιστον νὰ θεωρηθῇ πρόδρομος τοῦ νεωτέρου ῥωμαντισμοῦ, ὡς θέλομεν πειραθῇ ν' ἀποδείξωμεν διὰ προσεχοῦς ἡμῶν ἄρθρου.

ΕΜ· Δ· ΡΟΙΔΗΣ

ΔΥΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ε' — ΝΕΟΦΥΤΟΣ Η'

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς διὰ τῆς «Ἑστίας» δημοσιεύσεως τῶν εἰκόνων τῶν Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν Διονυσίου τοῦ Ε' καὶ Νεοφύτου τοῦ Η', παρέχομεν τοῖς ἀναγνώσταις αὐτῆς τὰς ἀκολουθούς βιογραφικὰς πληροφορίες.

Ὁ Διονύσιος Ε' ἐγένετο Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1887, διαδεχθεὶς Ἰωακείμ τὸν Δ'. Κατὰ τὴν ἐκλογικὴν πάλην, καθ' ἣν εἶχεν ἀντίθετον Ἰωακείμ τὸν Γ', ἓνα τῶν ἐξοχωτέρων ἱεραρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείας ὑπεστήριξε τὸν Διονύσιον, πεποιθὴς, ὅτι οὗτος συμβιβαστικώτερος ὢν θὰ ἠδύνατο νὰ συνεργάζηται μετ' αὐτῆς εὐκολώτερον ἐν πάσῃ ἐργασίᾳ ὑπὲρ τῶν συμφερόντων καὶ δικαιωμάτων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁμογενῶν ἡμῶν, ὑπὲρ ὧν πᾶσα Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἱερῶτατον ἔχει καθήκον καὶ ἀναμφισβήτητον δικαίωμα νὰ μεριμνᾷ. Ὁ Διονύσιος ἦτο ἱεράρχης ἐκ τῶν διαπρεπόντων, φήμην ἔχων διοι-

1) Βλ. Νεῖλου Ἐπιστ. Βλ. Β', καὶ Neander Geschichte der Christl. Relig. τόμ. 6' σελ. 508 — 513.